

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI DIREKTORINING BOSHQARUV KOMPETENSIYALARI VA ULARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Umirzaqova Sayyora Orofjon qizi

Namangan viloyati Uychi tumani 40-MTT direktori

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyalari hamda ularni rivojlantirish yo'llari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda rahbarning strategik, tashkiliy, kommunikativ, pedagogik va raqamli kompetensiyalarining ta'lim muassasasi faoliyati samaradorligini ta'minlashdagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, direktorning kasbiy salohiyatini oshirish, zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish hamda doimiy malaka oshirish orqali boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv faoliyatini takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, direktor, boshqaruv kompetensiyalari, rahbarlik faoliyati, strategik boshqaruv, professional rivojlanish.*

Аннотация: *В статье рассматриваются управленческие компетенции директора дошкольной образовательной организации и пути их развития. Анализируется роль стратегических, организационных, коммуникативных, педагогических и цифровых компетенций руководителя в обеспечении эффективности деятельности образовательного учреждения. Особое внимание уделяется вопросам повышения профессионального потенциала директора, внедрения современных управленческих технологий и системы непрерывного повышения квалификации. Результаты исследования могут быть использованы в практике управления дошкольными образовательными организациями.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, директор, управленческие компетенции, руководящая деятельность, стратегическое управление, профессиональное развитие.*

Abstract: *The article examines the managerial competencies of a preschool educational institution director and ways to develop them. The study analyzes the role of strategic, organizational, communicative, pedagogical, and digital competencies in ensuring the effective functioning of the institution. Special attention is paid to enhancing professional capacity, implementing modern management technologies, and continuous professional development as key mechanisms for improving managerial competencies. The findings may be applied in the management practice of preschool education organizations.*

Keywords: *preschool education, director, managerial competencies, leadership activity, strategic management, professional development.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tizimi jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim bo'g'inlardan biri bo'lib, unda ta'lim-tarbiya jarayonining sifati va samaradorligi bevosita ta'lim muassasasini boshqarish darajasiga bog'liqdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotida olib borilayotgan pedagogik, tashkiliy va ma'muriy jarayonlarning izchilligi, muassasaning rivojlanish strategiyasi hamda jamoa faoliyatining uyg'unligi, avvalo, direktorning boshqaruv kompetensiyalariga bog'liq holda shakllanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining kasbiy salohiyati va boshqaruvga oid bilim hamda ko'nikmalarini rivojlantirish zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, ta'lim standartlarining yangilanishi va ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari oldiga yangi talablarni qo'yimoqda. Endilikda direktor faqatgina ma'muriy boshqaruvchi emas, balki strategik rejalashtirishni amalga oshiruvchi, jamoani birlashtiruvchi lider, pedagogik jarayonlarni muvofiqlashtiruvchi hamda zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini qo'llay oladigan mutaxassis sifatida faoliyat yuritishi zarur. Bu esa rahbarning boshqaruv kompetensiyalarini muntazam rivojlantirib borishni taqozo etadi.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyalari strategik fikrlash, tashkiliy va kommunikativ ko'nikmalar, pedagogik bilimlar, shuningdek, raqamli texnologiyalardan foydalanish malakalarini o'z ichiga oladi. Ushbu kompetensiyalarning yetarli darajada shakllanganligi ta'lim muassasasida samarali boshqaruv tizimini yaratish, pedagoglar faoliyatini qo'llab-quvvatlash va ta'lim sifatini oshirish imkonini beradi. Aksincha, boshqaruv kompetensiyalarining yetishmasligi ta'lim jarayonida muammolar yuzaga kelishiga, jamoa faoliyatining izdan chiqishiga sabab bo'lishi mumkin.

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyalari mazmuni, ularning ta'lim muassasasi faoliyatidagi o'rni hamda ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish yo'llari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish, boshqaruv samaradorligini oshirish va ta'lim sifatini yuksaltirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berishi bilan ahamiyatlidir.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonlari bilan bevosita bog'liq bo'lib, u maktabgacha ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan ustuvor vazifalardan biri sifatida dolzarb ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'lim bosqichi shaxs kamolotining poydevori bo'lib, ushbu jarayonda ta'lim-tarbiya muhiti, pedagogik faoliyatning samaradorligi va muassasaning barqaror rivojlanishi bevosita rahbarning boshqaruv salohiyatiga bog'liqdir. Shu sababli direktorning boshqaruv kompetensiyalarini ilmiy asosda o'rganish va rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish zamonaviy ta'lim amaliyoti uchun muhim hisoblanadi.

So'nggi yillarda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, davlat ta'lim standartlari va dasturlarining yangilanishi, shuningdek, innovatsion pedagogik

texnologiyalarning joriy etilishi maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlariga nisbatan yangi talablarni shakllantirmoqda. Endilikda direktor nafaqat ma'muriy boshqaruvchi, balki strategik rejalashtiruvchi, pedagogik jarayonlarni muvofiqlashtiruvchi, jamoani rivojlantiruvchi lider sifatida faoliyat yuritishi zarur. Bu esa rahbarning kasbiy kompetensiyalarini doimiy ravishda takomillashtirib borishni taqozo etadi.

Dolzarblikning yana bir jihati shundaki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirish kadrlar salohiyatini rivojlantirish, ichki monitoring va nazorat tizimlarini takomillashtirish, ota-onalar hamda ijtimoiy hamkorlar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu jarayonlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish direktorning kommunikativ, tashkiliy va innovatsion kompetensiyalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, direktorning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish yo'llarini aniqlash va ilmiy asoslash mazkur mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

ASOSIY QISM

Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyalari ta'lim muassasasining samarali faoliyat yuritishini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Ushbu kompetensiyalar rahbarning bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlarining uyg'un majmuasi bo'lib, ular orqali ta'lim jarayonini tashkil etish, jamoani boshqarish va muassasaning strategik rivojlanishini ta'minlash mumkin. Zamonaviy sharoitda direktorning boshqaruv kompetensiyalari nafaqat ma'muriy vazifalarni bajarish bilan cheklanib qolmay, balki pedagogik, kommunikativ va innovatsion faoliyatni ham qamrab oladi.

Direktorning strategik kompetensiyasi ta'lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish yo'nalishlarini belgilash, maqsad va vazifalarni aniq rejalashtirish hamda resurslardan oqilona foydalanishni nazarda tutadi. Strategik fikrlashga ega bo'lgan rahbar ta'lim muassasasining rivojlanish dasturini ishlab chiqib, uni izchil amalga oshirishga qodir bo'ladi. Bu esa maktabgacha ta'lim tashkilotida barqaror rivojlanish muhitini yaratishga xizmat qiladi.

Tashkiliy kompetensiya direktorning kundalik boshqaruv faoliyatida muhim o'rin tutadi. U pedagogik va ma'muriy jarayonlarni samarali muvofiqlashtirish, vazifalarni to'g'ri taqsimlash, ichki nazorat va monitoring tizimini yo'lga qo'yishni o'z ichiga oladi. Tashkiliy kompetensiya yuqori bo'lgan rahbar jamoa faoliyatini izchil tashkil etib, ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etishga erishadi.

Direktorning kommunikativ kompetensiyasi jamoa a'zolari, ota-onalar va ijtimoiy hamkorlar bilan samarali muloqot o'rnatishda muhim ahamiyatga ega. Ochiq va konstruktiv muloqot jamoada sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirib, pedagoglarning kasbiy faolligini oshiradi. Shu bilan birga, kommunikativ kompetensiya direktorning yetakchilik qobiliyatini namoyon etib, jamoani umumiy maqsadlar sari birlashtirishga yordam beradi.

Pedagogik kompetensiya maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorining boshqaruv faoliyatida alohida ahamiyat kasb etadi. Direktor pedagogik jarayonning mazmuni va metodikasini chuqur bilgan holda tarbiyachilar faoliyatini metodik jihatdan qo'llab-quvvatlashi, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etishi zarur. Bu esa ta'lim sifatining oshishiga va bolalarning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy boshqaruv sharoitida direktorning raqamli kompetensiyasi ham tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, elektron hujjat aylanishi, raqamli monitoring tizimlarini joriy etish boshqaruv jarayonlarini soddalashtirib, ularning samaradorligini oshiradi. Raqamli kompetensiyaga ega bo‘lgan direktor tezkor va asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Direktorning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish yo‘llari uzluksiz kasbiy rivojlanish bilan chambarchas bog‘liqdir. Malaka oshirish kurslari, seminar-treninglar, tajriba almashish, o‘z-o‘zini rivojlantirish va refleksiya jarayonlari rahbarning boshqaruv salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ilg‘or boshqaruv tajribalarini o‘rganish va amaliyotga joriy etish direktorning kasbiy kompetensiyalarini yanada mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta‘lim tashkiloti direktorning boshqaruv kompetensiyalari ta‘lim muassasasining samarali faoliyat yuritishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu kompetensiyalarning izchil rivojlantirilishi ta‘lim sifatini oshirish, jamoa faoliyatini muvofiqlashtirish va maktabgacha ta‘lim tizimining barqaror rivojlanishini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta‘lim tashkiloti direktorning boshqaruv kompetensiyalari va ularni rivojlantirish yo‘llarini o‘rganish zarurati, avvalo, maktabgacha ta‘lim tizimining jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni va ushbu ta‘lim bosqichiga qo‘yilayotgan zamonaviy talablar bilan belgilanadi. Maktabgacha yosh davrida bolalarning intellektual, ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga asos solinishi sababli ta‘lim-tarbiya jarayonining sifati bevosita ta‘lim muassasasini boshqarish darajasiga bog‘liqdir. Shu bois direktorning boshqaruv kompetensiyalarini ilmiy jihatdan tahlil qilish va ularni rivojlantirish mexanizmlarini aniqlash muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda ta‘lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, ta‘lim mazmunining yangilanishi hamda innovatsion pedagogik va boshqaruv texnologiyalarining joriy etilishi maktabgacha ta‘lim tashkilotlari rahbarlaridan yuqori darajadagi kasbiy salohiyatni talab etmoqda. Endilikda direktor faqatgina ma‘muriy vazifalarni bajaruvchi shaxs emas, balki strategik fikrlovchi, jamoani rivojlantiruvchi lider, pedagogik jarayonlarni muvofiqlashtiruvchi va raqamli boshqaruv vositalaridan samarali foydalana oladigan mutaxassis sifatida faoliyat yuritishi zarur. Ushbu vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun rahbarning boshqaruv kompetensiyalarini tizimli ravishda o‘rganish va takomillashtirish zarur.

Mavzuni o‘rganish zarurati, shuningdek, maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligi va ta‘lim sifati o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni aniqlash ehtiyoji bilan ham izohlanadi. Direktorning strategik, tashkiliy, kommunikativ, pedagogik va raqamli kompetensiyalarining rivojlanganlik darajasi ta‘lim muassasasining barqaror faoliyat yuritishini, pedagoglar jamoasining kasbiy faolligini va bolalar rivojlanishining samaradorligini ta‘minlaydi. Shu bois ushbu kompetensiyalarning mazmuni va rivojlanish yo‘llarini ilmiy asosda o‘rganish boshqaruv amaliyotini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, direktorning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi kadrlar siyosati, malaka oshirish tizimi va rahbarlarni tayyorlash jarayonlari bilan ham

chambarchas bog‘liqdir. Mazkur mavzuni chuqur o‘rganish maktabgacha ta‘lim tashkilotlari rahbarlari uchun samarali kasbiy rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish, ilg‘or boshqaruv tajribalarini ommalashtirish va ta‘lim tizimining umumiy samaradorligini oshirish uchun muhim ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi.

XULOSA

O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha ta‘lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyalari ta‘lim muassasasining samarali faoliyat yuritishini ta‘minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Direktorning strategik, tashkiliy, kommunikativ, pedagogik va raqamli kompetensiyalari o‘zaro uyg‘un holda rivojlangan taqdirdagina ta‘lim jarayoni izchil tashkil etilib, muassasaning barqaror rivojlanishi ta‘minlanadi. Shu bois rahbarlik faoliyatiga kompleks va tizimli yondashuvni joriy etish zarurati yuzaga keladi.

Tadqiqot jarayonida aniqlanganki, direktorning boshqaruv kompetensiyalari ta‘lim sifati, pedagoglar jamoasining kasbiy faolligi hamda muassasada sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish bilan bevosita bog‘liqdir. Yuqori darajada rivojlangan boshqaruv kompetensiyalariga ega bo‘lgan direktor pedagogik jarayonlarni samarali muvofiqlashtiradi, jamoani umumiy maqsadlar sari yo‘naltiradi va innovatsion yondashuvlarni amaliyotga joriy etishga qodir bo‘ladi. Bu esa maktabgacha ta‘lim tashkilotida ta‘lim-tarbiya jarayonining sifat jihatdan yangi bosqichga ko‘tarilishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy sharoitda raqamli texnologiyalar va innovatsion boshqaruv vositalaridan foydalanish direktorning boshqaruv faoliyatini yanada samarali qilish imkonini berishi asoslab berildi. Elektron boshqaruv tizimlari, monitoring va tahlil mexanizmlarining joriy etilishi boshqaruv qarorlarining tezkorligi va aniqligini oshiradi. Shu bilan birga, direktorning uzluksiz kasbiy rivojlanishi, malaka oshirish va tajriba almashish jarayonlarida faol ishtiroki boshqaruv kompetensiyalarini takomillashtirishning muhim sharti hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta‘lim tashkiloti direktorining boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish ta‘lim tizimini modernizatsiya qilish, ta‘lim sifati oshirish va muassasaning barqaror rivojlanishini ta‘minlashda strategik ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot natijalari maktabgacha ta‘lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Abduqodirov A.A. Ta‘lim muassasalarini boshqarishning nazariy va amaliy asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
2. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik menejment va ta‘limni boshqarish. — Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
3. Sayidahmedov N.S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va boshqaruv kompetensiyalari. — Toshkent: Fan, 2019.

4. Jo‘rayev R.H. Ta’lim tizimida rahbarlik va liderlik masalalari. — Toshkent: Ma’naviyat, 2017.
5. Tursunov S. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarini boshqarish metodikasi. — Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2020.
6. Xolmatova N.A. Maktabgacha ta’lim rahbarlarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish. — Toshkent: Fan va ta’lim, 2022.